

Medeni Durum ve Dindarlık: Meta-Analitik Bir Çalışma

Marital Status and Religiosity: A Meta-Analytic Study

Nevzat GENCER¹
Enes ORHAN²

¹Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Çorum, Türkiye
²Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Çorum, Türkiye

Bu çalışmanın verileri 25-27 Kasım 2023 tarihleri arasında İzmir’de düzenlenen “11th International Congress on Humanities and Social Sciences in a Changing World” adlı Uluslararası Kongre’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Nevzat GENCER
E-mail: nevatgencer@hitit.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 02.04.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 29.08.2024
Yayın Tarihi/Publication Date: 06.09.2024

Atf: Gencer, Nevzat - Orhan, Enes. “Medeni Durum ve Dindarlık: Meta-Analitik Bir Çalışma”. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 62/1 (Aralık 2024), 1-17.

Cite this article as: Gencer, Nevzat - Orhan, Enes. “Marital Status and Religiosity: A Meta-Analytic Study”. *Journal of İlahiyat Researches* 62/1 (December 2024), 1-17.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Öz

Son yıllarda ülkemizde din psikolojisi alanında veriye dayalı dindarlık araştırmaları artmıştır. Dindarlığın pek çok bağımlı ve bağımsız değişkenle birlikte araştırıldığı görülmektedir. Dindarlığı konu edinen çalışmalardaki artış, bu konuda meta-analitik çalışmaların yapılması gerekliliğini göstermektedir. Ancak yerli alanyazında özellikle cinsiyet değişkenini ele alan birkaç meta-analitik çalışma dışında diğer demografik değişkenlerle dindarlık ilişkisini inceleyen meta-analiz çalışması bulunmamaktadır. Bu çalışmada dindarlık üzerinde medeni durum değişkeninin etkisini anlamak için meta-analiz araştırması yapılmıştır. Çalışmamızın Türkiye’de medeni durum-dindarlık ilişkisini ele alan ilk meta-analiz araştırması olması, çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu meta-analiz araştırması için öncelikle anahtar kelimeler ile birlikte dâhil edilme kriterleri belirlenmiş ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bu kriterlere göre arama yapılmıştır. 11 doktora, 59 yüksek lisans ve 1 tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplamda 71 tezin dâhil edilme kriterlerine uyduğu ve meta-analiz için uygun veriler içerdiği görülmüştür. Bu tezlerden 4’ü iki farklı veri içerdiği için her bir veri seti ayrı bir çalışma olarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Böylece meta-analize dâhil edilen çalışma sayısı 75’e yükselmiştir. Araştırma örnelemi 19346’sı evli (%55,8), 15307’si bekâr (%44,2) olmak üzere toplam 34653 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada genel dindarlık puanları esas alınmış olup, etki büyüklüğü (Hedges’s g), yayın yanlılığı ve heterojenlik testi CMA v.4 analiz programı aracılığıyla hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına göre meta-analiz, genel dindarlık boyutunda heterojen bir dağılımla anlamlı istatistiksel değerler ortaya çıkarmıştır ($p<0,001$). Araştırmaya dâhil edilen toplam 75 çalışmanın 41’inde anlamlı farklılık bulunmuştur. Analizler medeni duruma göre dindarlık boyutunda evliler lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermiştir. Araştırmada dindarlığın ortalama etki büyüklüğünün 0,242 olduğu (güven aralığı 0,141 ila 0,343 arasında) tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Din, Dindarlık, Medeni Durum, Meta-analiz.

ABSTRACT

In recent years, data-based research on religiosity in the field of psychology of religion has increased in our country. It is seen that religiosity has been investigated in conjunction with many dependent and independent variables. The increase in studies on religiosity shows the necessity for conducting meta-analytic studies on this subject. However, in the local literature, there are no meta-analytic studies examining the relationship between religiosity and other demographic variables, except for a few meta-analytic studies that specifically address the gender variable. In this study, a meta-analysis research was conducted to understand the effect of marital status on religiosity. The fact that our study is the first meta-analysis research in Turkey that handles the relationship between marital status and religiosity increases the importance of the study. For this meta-analysis research, firstly the inclusion criteria together with the keywords were determined and the National Thesis Centre database was searched according to these criteria. A total of 71 theses, including 11 doctoral, 59 master’s and 1 medical speciality thesis, were identified to meet the inclusion criteria and contain data suitable for meta-analysis. Since four of these theses contained two different sets of data, each set was included in the study as a separate study. Therefore, the number of studies included in the meta-analysis increased to 75. The research sample consisted of 34,653 individuals, 19,346 of whom were married (55.8%) and 15,307 of whom were single (44.2%). The study was based on general religiosity scores, and effect size (Hedges’s g), publication bias and heterogeneity test were calculated using the CMA v.4 (Comprehensive Meta-Analysis V.4) program. According to the research findings, the meta-analysis brought out significant statistical values with a heterogeneous distribution in the general religiosity dimension ($p<0.001$). Significant differences were found in 41 of the total 75 studies included in the study. The analyses showed that there was a significant difference in favour of married people in the dimension of religiosity according to marital status. In the study, the average effect size of religiosity was confirmed to be 0.242 (confidence interval between 0.141 and 0.343).

Keywords: Psychology of Religion, Religion, Religiosity, Marital Status, Meta-analysis.

GİRİŞ

Din, insanlık tarihi boyunca var olan ve her dönemde önem verilen bir olgudur. İnsanların düşünce sistemlerini, sosyal ilişkilerini ve kültürel etkileşimlerini şekillendiren temel bir unsur olarak din; toplumda, siyasi ve ekonomik yapılar üzerinde derin etkilere sahiptir. En ilkel zamanlardan modern çağa kadar insanların hayatlarında dini esas almaları veya yaşamlarında dini referansların gözlemlenmesi, araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Bu nedenle dinin insan yaşamındaki önemi ve etkisi, sosyal bilimler alanında sürekli incelenebilecek bir alanı oluşturur.

Genel olarak din denildiğinde kurumsal bir yapı akla gelir. Din, kurumsal ve sistematik yapısıyla toplumların ve bireylerin manevi yaşamlarının şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Anlam ve amaç arayışında insanlara rehberlik eden değerler, inançlar ve uygulamalardan oluşan bir çerçeve sağlar. Ancak dinin; üzerinde uzlaşılan, evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Bunun nedeni, dinlerin inanç ve öğretilerinin birbirinden farklı olması ve dinin aşkın doğasının, dinin tanımını daha da karmaşık hale getirmesi olarak ifade edilir (Cengil - Gencer, 2021, 1). Dinin, sübjektif olarak algılanan bireysel yönü de ortak bir tanımda uzlaşmayı zorlaştırmaktadır.

Bazıları dini, bireysel ve toplumsal açıdan tanımlarken, bazıları da felsefi ve dini bakış açısıyla tanımlar. Bu ise psikolojik, sosyal ve teolojik açılardan pek çok farklı din tanımlarını gündeme getirmektedir (Günay, 2006, 11). Ayrıca dini işlevsel ve özsel açıdan ele alan ve tanımlamaya çalışanlar da vardır. Dine işlevsel yaklaşanlar onun bir öğretiden ziyade süreç yönü üzerinde durur; yani dinin insan ve toplum için ne yaptığı açısından bakar. Bu bakış açısı neredeyse her anlayış ve yaklaşımı din olarak değerlendirecek geniş bir perspektifi beraberinde getirir. Dinin özsel tanımı ise dinin esasına yöneliktir ve inanç, öğreti ve ritüellerini ihtiva eder. Bazı tanımlarda ise dinin bireysel ve özsel yönlerinin birleştirildiği görülür. Din psikoloğu ise dinin bireysel yönü üzerinde durur ve onu bireysel kabul, inanç, duygu, düşünce ve davranış temelinde ele alır (Kayıklık, 2011, 12).

Bu bağlamda psikologlar çeşitli din tanımları yapmıştır. Örneğin din psikolojisinin kurucularından olan James, din için “sübjektif şuurun bir gerçeği” ifadesini kullanmıştır. Ona göre din; kişisel bağlılık, duygusal yaşantı ve bireysel tecrübe ile bağlantılıdır. Onun din görüşünde, bireyin dini inançlarının son derece kişisel ve duygusal doğası vurgulanır. Ona göre din, aşkın bir varlıkla kurulan iletişim sonucu bireyin tek başına deneyimlediği duygu, davranış ve tecrübeleridir (James, 2002, 30). Jung, dini, insanın temel bir aktivitesi olarak değerlendirir ve dinin yokluğunu yetişkin bir insanda psikolojik düzensizliklerin ana sebebi olarak görür (Crapps, 2004, 179-181). Fromm ise dini, “bir grup tarafından paylaşılan ve kişiye kendine bir yön bulmasını sağlayacak bir zemin ve tapınma nesnesi sunan düşünceler ve eylemler sistemi” olarak tarif eder (Fromm, 2015, 31). Pargament’e göre de din, “kutsala ilişkin anlam arayışı”dır (Pargament, 1997, 32).

Bazıları da din tarifinden ziyade ideal bir dinin nasıl olması gerektiğine ve işlevine ilişkin görüşler ortaya koymuşlardır. Örneğin dinin fonksiyonel yönü üzerinde duran Frankl, insanın en temel ihtiyacının, varoluşunu anlamlandırmak olduğunu savunur. Ona göre din, insanların hiçbir yerde bulamayacakları bir anlam ve güven duygusunu onlara vermektedir (Frankl, 1991, 313). Adler’e göre din, topluluk duygusunun bir tezahürüdür ve insanları birbirine bağlayan sosyal bir bağıdır. Tanrı fikri ise mükemmellik fikrinin somut halidir. Yaşamda bir amaç sahibi olmak aslında “amaçların amacı” olan Tanrı gibi olmayı istemektir (Adler, 2019, 12). Yalom da varoluşsal psikoterapi ile din arasında ilişki kurar. O, her ikisinin de insan doğasında var olan umutsuzluğa çare aradığını ileri sürer. İkisinde de birebir ilişki, itiraf etme, içe bakış, başkalarını ve kendini bağışlama söz konusudur (Yalom, 2003, 9).

Dinin tanımlanmasındaki bahsi geçen güçlüklerin dindarlık için de benzer olduğu görülmektedir. Dindarlık kavramı da tanımı yapan kişinin bakış açısına ve yorumuna göre değişmektedir. Örneğin Hökelekli, dindarlığı tek biçimli, değişmez ya da sabit bir durum olarak görmez; aksine, kişi ve gruplara göre değişebilen, gelişebilen dinamik bir yapı ve süreç olarak değerlendirir. Aynı zamanda o dindarlığı, “belli bir dinin inanç ve öğretilerinin belli zaman ve şartlarda belli bir kişi, grup ya da toplum tarafından yaşanması” olarak tarif eder. Ona göre “dindarlık, yaşanan dindir.” (Hökelekli, 2012, 43). Günay’ın dindarlık tarifi de Hökelekli’nin tarifi ile aynıdır (Günay, 2006, 22). Kurt’un tanımında dindarlık, “bir kişinin mensubu olduğu dine ait inanç, ibadet ve sembollere ilişkin kabul, yoğunlaşma ve meşgul olma derecesi” olarak ifade edilir (Kurt, 2009, 2). Koç ise dindarlığı, “bireyin öznel dinsel inanç ve pratik algıları sonucunda benliği ve kişiliğiyle bütünleşmiş karmaşık bir psiko-sosyo-teolojik olgu” olarak tanımlar (Koç, 2009, 476). Onun tanımında her dindarlık biçiminin kişiye özgülüğü ve biricikliği vurgulanır.

Dindarlık, hem aşkın hem de içkin özellikli ve kutsalla ilişkili bir fenomendir (Günay, 2006, 22). Bu özelliklerinden dolayı ortaya çıkan birbirinden farklı dindarlık algıları, dindarlığın operasyonel tanımının yapılmasını zorlaştırmıştır. Bu ise dini davranış ve dini tecrübe gibi olguların (dindarlığın) ölçümlerini etkilemiştir. Araştırmacılar dindarlığı ölçmek için zamanla tek boyutlu ve çok boyutlu ölçüm araçları geliştirmiştir. İlk başta dini inanç ya da kiliseye karşı tutum bağlamında dindarlık genel olarak tek

boyutlu ölçülürken, 1950-1960 arasında tek boyutlu dindarlık ölçümlerinin yeterli olmadığı savunulmuş ve iki boyutlu yaklaşım önerilmiştir (Yıldız, 2004, 25). Örneğin Allport ve Ross, *içgüdümlü* (intrinsic) ve *dışgüdümlü* (extrinsic) adını verdiği iki farklı dini yönelim/dindarlık tipinden bahsetmiştir (Allport – Ross, 1967, 432). Daha sonraları ise dindarlığın çok boyutlu ölçülmesi yaklaşımları gelişmiştir. Örneğin Lenski (1961, i) dini inanç, ii) dini duygu, iii) ibadetlere katılma ve iv) dini grup üyeliği olmak üzere dört boyut önermiştir. Fukuyama (1961, 154-161), yine dört boyutlu bir dindarlık ölçümü önermiş (*inanç, ibadet, duygu, bilgi*) ve bu boyutları cinsiyet, yaş, eğitim, sosyal sınıf gibi çeşitli demografik özelliklerle ilişkisini incelemiştir (Yaparel, 1987, 40-41). Dindarlığı ilk defa çok boyutlu ve sistemli bir şekilde ele alan ise Glock olmuştur (Yıldız, 2001, 29). Stark ve Glock (1974), beş boyutlu (inanç, ibadet, bilgi, tecrübe, etki) bir dindarlık yaklaşımı ortaya koymuş ve bu yaklaşım araştırmalarda benimsenmiştir.

Türkiye’de de İslam dinine özgü olarak dindarlığın boyutlandırılmasına yönelik çalışmalar olsa da (Uysal, 1995; Kula, 2014; Çayabatmaz, 2016) Stark ve Glock ile Allport ve Ross’un yaklaşımlarının bu çalışmalarda benimsendiği ve genel kabul gördüğü söylenebilir.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de dindarlığı çeşitli değişkenlerle bir arada ele alan çalışmalar günden güne artmaktadır. Din psikolojisinde önemli bir kavram olarak dindarlığın ilişki kurulduğu değişkenlerden birisi de medeni durumdur. Ülkemizde yapılan çeşitli araştırma sonuçları evli bireylerin bekârlardan daha dindar olduğunu göstermektedir (Köktaş, 1993; Kayıklık, 2003; Uysal, 2006; Ayten, 2013; Koç, 2010; Gencer, 2022). Örneğin Ayten tarafından yapılan araştırmada dindarlık genelinde ve dindarlığın inanç-etki alt boyutlarında evlilerin bekârlara göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları bulunmuştur (Ayten, 2013, 147-148). Gencer’in araştırmasında da evli grubun genel dindarlık düzeyi dul veya boşanmış bireylerden ve hiç evlenmemiş bireylerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. En düşük ortalama hiç evlenmemiş bireylerin grubuna aittir (Gencer, 2022, 155). Ayrıca dindarlığın inanç, ibadet ve etki boyutlarında da evlilerin skorlarının hiç evlenmemiş olanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Uysal, dini tutum ve davranışların yönü ve yoğunluğu bakımından evli kadınların bekârlara göre daha güçlü bir dindarlık eğilimi içinde olduklarını bulmuştur (Uysal, 2006, 147). Koç ise araştırmasında evli yetişkinlerin iç güdümlü dindarlık tipine sahip olma düzeylerinin, bekârlar ve dullardan daha yüksek olduğunu bulmuştur (Koç, 2010, 241).

Batı’da yapılan birçok alan araştırması da evlilik ile dindarlık arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğunu ve evlilerin bekârlara göre daha dindar olduklarını ortaya koymuştur (Argyle - Beit-Hallahmi, 1975, 128-130; Orathinkal -Vansteewegen, 2006, 503; Mahoney vd., 2015). Araştırmacılar, evli çiftlerin dini inançlarının aile yaşamlarına nasıl yansıdığını anlamak için dinin çeşitli yönlerini incelemektedir. Bu yönler arasında dini inanç sistemleri, anlam oluşturma süreçleri, dini davranışlar ve çiftlerin din ile aile yaşamı arasında kurdukları bağlantılar yer almaktadır (Goodman vd., 2013, 809). Örneğin ABD’de yapılan bir araştırmada özellikle dini açıdan uyumlu evlilikleri olan ebeveynlerin dini törenlere çocuklarıyla birlikte katıldıkları, çocuklarıyla dua etme veya kutsal kitap okuma olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı dine mensup kişilerin evlenmeleri durumunda ibadete katılım sıklığı, dua sıklığı, Tanrı’ya inanç ve kişinin kendi hayatında dinin önemi gibi dindarlık göstergeleri bakımından daha dindar oldukları saptanmıştır (Pew Research Center, 2016). Başka bir araştırma çiftlerin ortak dini faaliyetlere katılma, evliliğin kutsallığına ve evlilikte Tanrı’nın tezahürü yani Tanrı’nın ilişkinin aktif bir parçası olduğuna inanma gibi dini değişkenlerin din ve evliliğin bütünleşmesini sağladığını ortaya koymuştur (Mahoney vd., 1999, 321).

Alanyazında dindarlık konusunda artan veriler, daha genel sonuçlara ulaşılması gerektiğini göstermektedir. Bu ise diğer bilim dallarında olduğu gibi din psikolojisi araştırmacılarını da meta-analiz çalışmalarına yöneltmektedir. Ancak ülkemizde dindarlığı ele alan meta-analiz çalışmalarının oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan Cirhinlioğlu ve Ok (2011), Yapıcı (2012a), Korkmaz (2020), Doğan ve Karaca (2021) cinsiyet ve dindarlık ilişkisini; Ercan ve Kula (2021), cinsiyetin dini başa çıkma üzerindeki etkisini; Kızılgeçit (2016), Doğu Karadeniz bölgesinin dindarlık yönü ve yoğunluğunu; Çınar (2021), dindarlığın psikolojik iyi oluş üzerine etkisini; Yapıcı (2012b), modernleşme-sekülerleşme sürecinde Türk gençliğinde dini hayatı meta-analiz yöntemiyle incelemişlerdir. Ancak alanyazında medeni durum-dindarlık ilişkisini ele alan bir meta-analize rastlanmamıştır. Uluslararası alanyazında da dindarlık çalışmaları evlilik tatmini (Orathinkal - Vansteewegen, 2006), evlilik ve ebeveynlik (Mahoney vd., 2008), ebeveyn ve çocuk dindarlığı (Stearns - McKinney, 2019), aile sağlığı (Najaf Najafi vd., 2019) gibi çeşitli bağlamlarda meta-analiz çalışmalarına konu olmuştur.

Bu çalışmada medeni duruma göre dindarlık meta-analiz yöntemiyle incelenmiştir. Lisansüstü tezlerin dâhil edildiği araştırmada şu soruların yanıtları aranacaktır:

1. Medeni durumun (evli/bekâr) dindarlık üzerindeki etki büyüklüğü nedir?

2. Medeni duruma göre dindarlık hangi grup lehine farklılaşmaktadır?

1. YÖNTEM

Çalışmada medeni durumun dindarlık üzerindeki etkisi meta-analiz yöntemiyle incelenmiştir. Meta-analiz yöntemi, analizlerin toplanması ya da üst analiz olarak tarif edilebildiği gibi farklı çalışma sonuçlarının birleştirilerek genel bir sonuca varıldığı analiz yöntemi olarak da ifade edilmektedir (Dinçer, 2014, 2). Dolayısıyla, meta-analiz çalışmaları literatüre genel bir bakış kazandırması ve araştırmacılara kapsamlı bir veri seti sunması bakımından önemlidir.

1.1. Meta-Analize Dâhil Edilme Kriterleri

Araştırmada öncelikle araştırma soruları belirlenmiştir. Daha sonra konuyla ilgili anahtar kelimelere karar verilerek literatür taranmıştır. Literatür taraması, dindarlık ile ilgili ülkemizde hazırlanan lisansüstü tezler kapsamında gerçekleştirilmiştir. Tezler Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden erişilmiştir. Veri tabanında "dindarlık", "dini inanç", "dini ibadet", "dini yönelim", "dini motivasyon" ve "dini tutum" anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. En son yapılan tarama işlemi 1 Ağustos 2023 tarihidir. Taramalar neticesinde, 1989-2023 yılları arasında anahtar kelimeleri içeren toplam 538 çalışmaya erişilmiştir. Bu tezlerin öncelikle başlık ve özet bölümleri incelenmiş ve meta-analize uygun veri bulunduran tezler belirlenmiştir. Bu kapsamda; i) YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erişim kısıtlaması olmayıp tam metin şeklinde erişilebilir olması, ii) etki büyüklüğü hesaplaması için gereken sayısal verileri içermesi (örneklem büyüklüğü (n), ortalama (x) ve standart sapma (ss) değerlerinin bulunması), iii) dindarlık ile medeni durumun birlikte ele alınması ve iv) genel dindarlık puanlarının hesaplanmış olması ölçütlerine uyan 71 tez ilk etapta araştırmaya dâhil edilmiştir.

Dâhil edilen 71 çalışma 2007-2023 yılları arasında tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri ile uzmanlık tezleridir. Bu çalışmalardan ikisinde iki farklı veri bulunmaktadır (Güven, 2008; Bayram, 2019). Bu nedenle söz konusu tezlerin verileri iki ayrı çalışma olarak değerlendirilmiştir. Bu tezler araştırmada Güven, 2008a, Güven, 2008b ve Bayram, 2019a, Bayram, 2019b olarak belirtilmiştir. Doğan (2007) ve Yılmaz (2017) tarafından yapılan çalışmalarda ise iki farklı örneklem ve veri seti bulunmaktadır. Bu sebeple söz konusu tezler de iki ayrı çalışma olarak kabul edilmiştir. Araştırmada Doğan, 2007a, Doğan, 2007b ve Yılmaz, 2017a, Yılmaz, 2017b olarak kodlanmıştır. Böylece, 71 olan çalışma sayısı 75'e yükselmiştir.

1.2. Kodlama İşlemi

Medeni durumun dindarlık üzerindeki etki büyüklüğünü belirlemek için dâhil etme ölçütleri belirlenmiş ve daha sonra kodlama işlemine geçilmiştir. Kodlama; tezin künyesi, evli ve bekâr olgulara ait test ortalamaları, standart sapma puanları ile örneklem büyüklükleri dikkate alınarak yapılmıştır.

1.3. Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizi için CMA v.4 (Comprehensive Meta-Analysis V.4) programı kullanılmıştır. Çalışmada heterojen dağılım söz konusu olduğu için *rassal etkiler modeli* (random effect model) kullanılmıştır. Ayrıca sosyal bilimler için yapılan meta-analizlerde de rassal etkiler modeli tavsiye edilmektedir (Şen - Yıldırım, 2020). Etki büyüklüğü değeri için standartlaştırılmış ortalama farkına dayalı çalışmalarda kullanılan Hedges's g tercih edilmiştir (Bayraktar, 2020). Yayın yanlılığı *funnel plot* (huni grafiği) ile medeni durumun dindarlık üzerindeki etkisi de *forest plot* (orman grafiği) testleri aracılığıyla analiz edilmiştir.

2. BULGULAR

2.1. Araştırmanın Betimleyici Bulguları

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalara ait betimleyici bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Meta-Analize İlişkin Betimleyici Bilgiler

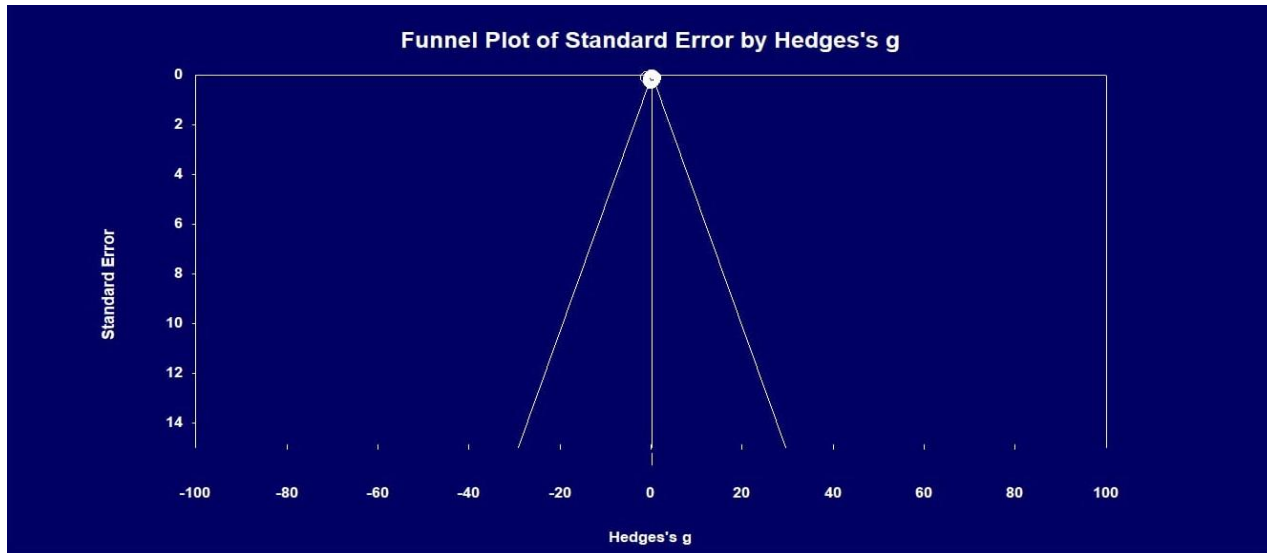
TEZLER	DOKTORA	YÜKSEK LISANS	TIPTA UZMANLIK	TOPLAM	ÖRNEKLEM	EVLI	BEKÂR	TOPLAM
	13	61	1	75		19346	15307	34653
					%55,8	%44,2	%100	

Tablo 1, meta-analize dâhil edilen çalışmalar ile medeni durum değişkenine göre örneklem sayılarını göstermektedir. Söz konusu toplam 75 çalışmanın 13'ü doktora tezi, 61'i yüksek lisans tezi ve 1'i de tıpta uzmanlık tezidir. İncelenen tezlerde toplam örneklem sayısının 34653 olduğu, evli örneklem büyüklüğünün 19346, bekâr örneklem büyüklüğünün ise 15307 olduğu görülmektedir.

2.2. Yayın Yanlılığına İlişkin Bulgular

Meta-analiz araştırmalarında yayın yanlılığının tespit edilmesi oldukça önemlidir. Yayın yanlılığının varlığı meta-analizin toplam etkisini olumsuz etkilemekte ya da bozmaktadır. Bu nedenle çalışmaya dâhil edilen tezlerde yayın yanlılığı, *huni grafiği* (funnel plot) ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Grafik 1’de gösterilmiştir.

Grafik 1: Dindarlık-Medeni Durum Huni Grafiği

Meta-analiz araştırmalarında huni grafiği (funnel plot) ile test sonuçlarının simetrik bir dağılım göstermesi gerekmektedir. Dindarlık-medeni durum huni grafiği (Grafik 1) incelendiğinde de genel etki büyüklüğünü işaret eden dikey çizginin her iki tarafında tam simetrik biçimde yer aldığı ve çalışmaların grafiğin en tepesinde kümелendiği görülmektedir. Dolayısıyla meta-analize tabi tutulan 75 araştırmada yayın yanlılığının bulunmadığı söylenebilir.

2.3. Meta-Analizin Etki Büyüklüğüne ve Heterojenliğine İlişkin Bulgular

Meta-analize dâhil edilen çalışmaların etki büyüklükleri ile heterojenlik durumuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2: Etki Büyüklükleri ve Heterojenlik Testi Sonuçları

Model Türü	Etki Büyüklüğü						Heterojenlik Testi				
	N	Hedges's g	sd	%95 Güven Aralığı		z	p	Q	df	p	I ²
				Alt Limit	Üst Limit						
Random	75	0,242	0,051	0,141	0,343	4,703	0,000	1131,926	74	0,000	93,462

Medeni durumun dindarlık üzerinde bir etkisinin olup olmadığını tespit etmek için 75 araştırmanın verileri Tablo 2’de birleştirilmiştir. Tablodaki verilerden, rassal etkiler modeline göre standart hata değerinin 0,051, %95’lik güven aralığının üst sınırının 0,343, alt sınırının 0,141 ve Hedges’s g etki büyüklüğü değerinin de 0,242 olarak hesaplandığı görülmektedir. Ayrıca Q-istatistiği heterojenlik testi değeri 1131,926 olarak hesaplanmıştır ($p < 0,001$). Heterojenliğe ait bilgi veren I² istatistiği (Şen – Yıldırım, 2020, 76) sonuçları da Q-istatistiği verilerini desteklemektedir. I² istatistiği sonucunun %93 olması yüksek seviyede bir heterojenliği göstermektedir. Çalışma kapsamında incelenen tezlerin, meta-analize toplam etkisi ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($z = 4,703$; $p < 0,001$). Sonuçlardan meta-analizin heterojen bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

2.4. Meta-Analize Dâhil Edilen Araştırmaların Etki Büyüklükleri Analizi Birleştirilmemiş Bulguları

Medeni duruma göre dindarlığın incelendiği her bir çalışmanın etki büyüklüğü, %95 güven aralığında alt ve üst sınırları, z değeri, p değeri ile örneklem sayılarını Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Medeni Duruma Ait İstatistiksel Sonuçlar

NO	ÇALIŞMA ADI	ETKİ BÜYÜKLÜĞÜ (D)	STANDART HATA	ALT LİMİT	ÜST LİMİT	Z	P	ÖRNEKLEM	
								Bekâr	Evli
1	Doğan, 2007a	0,077	0,105	-0,129	0,283	0,732	0,464	99	1062
2	Doğan, 2007b	0,087	0,105	-0,119	0,293	0,825	0,409	99	1060
3	Şengül, 2007	0,297	0,125	0,053	0,541	2,385	0,017	90	230
4	Aydemir, 2008	0,453	0,128	0,203	0,703	3,546	0,000	127	123
5	Güven, 2008a	0,217	0,126	-0,029	0,464	1,726	0,084	92	200
6	Güven, 2008b	0,389	0,127	0,140	0,637	3,069	0,002	92	200
7	Ayten, 2009	0,205	0,069	0,070	0,341	2,965	0,003	343	540
8	Yoğurtcu, 2009	0,393	0,123	0,152	0,635	3,194	0,001	108	175
9	Yüce, 2009	0,166	0,189	-0,204	0,536	0,879	0,379	418	30
10	Uyaver, 2010	0,000	0,314	-0,615	0,615	0,000	1,000	19	20
11	Karşli, 2011	0,606	0,062	0,485	0,726	9,845	0,000	617	499
12	Kızılgeçit, 2011	0,415	0,067	0,283	0,547	6,161	0,000	375	561
13	Soyak, 2013	-0,010	0,116	-0,237	0,218	-0,082	0,935	111	221
14	Çakır, 2015	0,411	0,175	0,068	0,753	2,352	0,019	39	213
15	Çurum, 2015	-285,530	10,686	-306,475	-264,585	-26,719	0,000	233	124
16	Kurnaz, 2015	0,492	0,128	0,241	0,744	3,835	0,000	74	365
17	Kurt, 2015	0,177	0,294	-0,400	0,754	0,602	0,547	12	275
18	Sevindik, 2015	-0,330	0,107	-0,540	-0,120	-3,076	0,002	136	248
19	Ekmekçi, 2016	0,256	0,116	0,028	0,484	2,202	0,028	140	157
20	Özkan, 2016	0,055	0,153	-0,245	0,356	0,361	0,718	51	248
21	Sanlav, 2016	0,408	0,080	0,252	0,565	5,114	0,000	413	260
22	Vural, 2016	0,327	0,156	0,099	0,554	2,815	0,005	133	171
23	Yakut, 2016	-0,035	0,141	-0,311	0,241	-0,247	0,805	58	371
24	Arslan, 2017	0,507	0,200	0,116	0,898	2,540	0,011	45	59
25	Kayahan, 2017	0,251	0,118	0,019	0,483	2,119	0,034	89	364
26	Özgül, 2017	0,078	0,071	-0,061	0,217	1,099	0,272	501	327
27	Yılmaz, 2017a	0,305	0,137	0,038	0,573	2,237	0,025	59	599
28	Yılmaz, 2017b	0,137	0,151	-0,159	0,434	0,908	0,364	47	585
29	Çetin, 2018	0,021	0,119	-0,212	0,254	0,176	0,861	201	108
30	Işık, 2018	-0,832	0,112	-1,052	-0,613	-7,425	0,000	217	142
31	Türker, 2018	0,180	0,093	-0,003	0,363	1,932	0,053	237	224
32	Akgül, 2019	0,124	0,107	-0,086	0,334	1,156	0,248	293	123
33	Aksoy, 2019	0,211	0,123	-0,030	0,453	1,716	0,086	98	202
34	Aydın, 2019	0,446	0,147	0,158	0,735	3,029	0,002	106	84
35	Ayhan, 2019	0,109	0,097	-0,081	0,299	1,128	0,259	168	288
36	Bayram, 2019a	-0,075	0,125	-0,319	0,169	-0,605	0,545	103	170
37	Bayram, 2019b	0,035	0,125	-0,209	0,279	0,282	0,778	103	170
38	Çelik, 2019	0,807	0,115	0,581	1,033	6,995	0,000	110	290
39	Dalkılıç, 2019	0,157	0,191	-0,217	0,532	0,825	0,409	35	123
40	Dokur, 2019	0,337	0,120	0,102	0,573	2,809	0,005	139	141

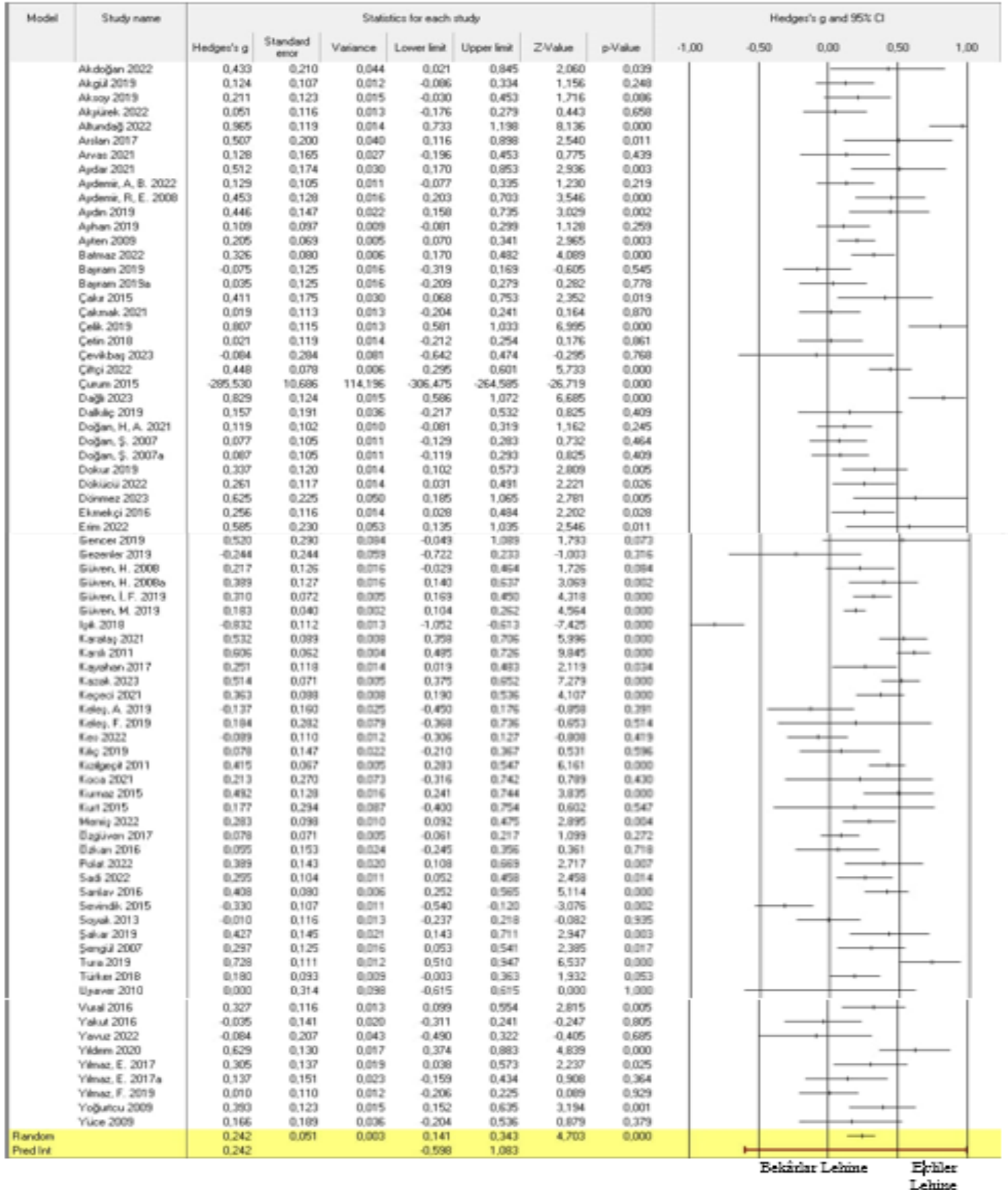
41	Gencer, 2019	0,520	0,290	-0,049	1,089	1,793	0,073	13	137
42	Gezenler, 2019	-0,244	0,244	-0,722	0,233	-1,003	0,316	18	248
43	Güven, İ.F., 2019	0,310	0,072	0,169	0,450	4,318	0,000	488	328
44	Güven, M., 2019	0,183	0,040	0,104	0,262	4,564	0,000	1357	1157
45	Keleş, A. 2019	-0,137	0,160	-0,450	0,176	-0,858	0,391	44	356
46	Keleş, F. 2019	0,184	0,282	-0,368	0,736	0,653	0,514	380	13
47	Kılıç, 2019	0,078	0,147	-0,210	0,367	0,531	0,596	111	78
48	Şakar, 2019	0,427	0,145	0,143	0,711	2,947	0,003	88	107
49	Tura, 2019	0,728	0,111	0,510	0,947	6,537	0,000	185	159
50	Yılmaz, 2019	0,010	0,110	-0,206	0,225	0,089	0,929	94	687
51	Yıldırım, 2020	0,629	0,130	0,374	0,883	4,839	0,000	75	322
52	Arvas, 2021	0,128	0,165	-0,196	0,453	0,775	0,439	905	38
53	Aydar, 2021	0,512	0,174	0,170	0,853	2,936	0,003	322	37
54	Çakmak, 2021	0,019	0,113	-0,204	0,241	0,164	0,870	134	184
55	Doğan, 2021	0,119	0,102	-0,081	0,319	1,162	0,245	165	228
56	Karataş, 2021	0,532	0,089	0,358	0,706	5,996	0,000	274	252
57	Keçeci, 2021	0,363	0,088	0,190	0,536	4,107	0,000	247	274
58	Koca, 2021	0,213	0,270	-0,316	0,742	0,789	0,430	672	14
59	Akdoğan, 2022	0,433	0,210	0,021	0,845	2,060	0,039	409	24
60	Akyürek, 2022	0,051	0,116	-0,176	0,279	0,443	0,658	320	96
61	Altundağ, 2022	0,965	0,119	0,733	1,198	8,136	0,000	235	117
62	Aydemir, 2022	0,129	0,105	-0,077	0,335	1,230	0,219	133	281
63	Batmaz, 2022	0,326	0,080	0,170	0,482	4,089	0,000	396	266
64	Çiftçi, 2022	0,448	0,078	0,295	0,601	5,733	0,000	374	304
65	Dökücü, 2022	0,261	0,117	0,031	0,491	2,221	0,026	117	193
66	Erim, 2022	0,585	0,230	0,135	1,035	2,546	0,011	42	36
67	Kes, 2022	-0,089	0,110	-0,306	0,127	-0,808	0,419	161	166
68	Memiş, 2022	0,283	0,098	0,092	0,475	2,895	0,004	145	379
69	Sadi, 2022	0,255	0,104	0,052	0,458	2,458	0,014	220	162
70	Polat, 2022	0,389	0,143	1,108	0,669	2,717	0,007	70	167
71	Yavuz, 2022	-0,084	0,207	-0,490	0,322	-0,405	0,685	27	163
72	Çevikbaş, 2023	-0,084	0,284	-0,642	0,474	-0,295	0,768	13	221
73	Dağlı, 2023	0,829	0,124	0,586	1,072	6,685	0,000	98	238
74	Dönmez, 2023	0,625	0,225	0,185	1,065	2,781	0,005	22	220
75	Kazak, 2023	0,514	0,071	0,375	0,652	7,279	0,000	523	342
RASSAL ETKİLER MODELİ		0,242	0,051	0,141	0,343	4,703	0,000	15307	19346

Tablo 3'te görüldüğü üzere, meta-analiz kapsamında ele alınan 75 çalışmanın 41'inde (%54,7) istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < ,05$). Geri kalan 34 çalışmada ise (%45,3) istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > ,05$).

2.5. Medeni Durum-Dindarlık İlişisini Gösteren Orman Grafiği Bulguları

Her bir çalışmanın medeni durum ile dindarlık ilişkisini gösteren orman grafiği bulguları Grafik 2'de gösterilmiştir.

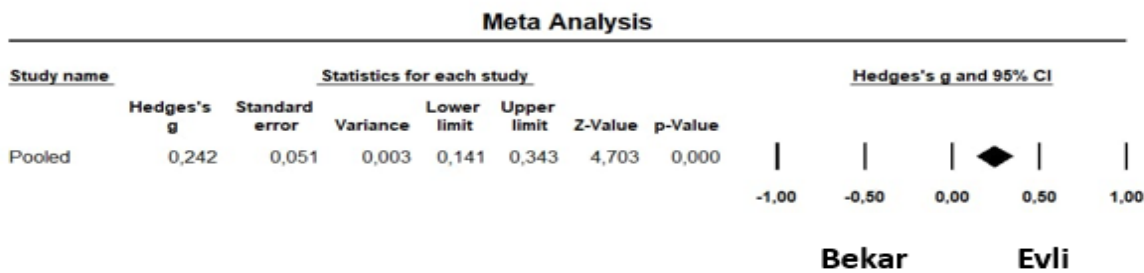
Grafik 2: Medeni Duruma Göre Dindarlık Orman Grafiği

Medeni durumun dindarlık üzerindeki etkisini gösteren orman grafiği incelendiğinde; rassal etkiler modeline göre, ortalama etki büyüklüğünün standart hata değerinin 0,051, ortalama etki büyüklüğünün güven aralığı alt sınırının 0,141, üst sınırının 0,343 ve ortalama etki büyüklüğünün de 0,242 olduğu görülmektedir. Toplam 75 çalışmanın güven aralığı ise -0,598 ile 1,083 arasında değişmektedir. Ayrıca z değeri, $z=4,703$ ve anlamlılık değeri de $p=0,000$ olarak tespit edilmiştir.

Medeni durum ile dindarlığın meta-analiz orman grafiği özet bilgileri Grafik 3'te gösterilmiştir.

Grafik 3: Meta-Analiz Orman Grafiği Özet Bilgileri

Grafik 2'deki orman grafiğine ilişkin sonuçlardan ve Grafik 3'te gösterilen meta analizin özet bilgilerinden, medeni duruma göre dindarlığın evli ve bekâr gruplar arasında anlamlı derecede farklılaştığı anlaşılmaktadır ($z=4,703$; $p=0,000$). Hedges's g değerinin pozitif olması (Hedges's $g=0,242$), dindarlık düzeyindeki farklılığın evliler lehine olduğunu göstermektedir. Buna göre evlilerin bekârlara göre daha dindar oldukları söylenebilir. Ancak gruplar arasındaki istatistiksel olarak tespit edilen anlamlı farklılığın Thalheimer ve Cook'un (2002) sınıflandırmasına göre küçük düzeyde ($0,15 < d/g < 0,40$) olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, medeni durum ile dindarlık ilişkisi belirlenen tezler üzerinden meta-analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu bağlamda YÖK Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan ve dâhil edilme kriterlerini karşılayan 75 tez olduğu tespit edilmiştir. 2007-2023 yılları arasında yapılmış bu tezlerin 13'ü doktora, 61'i yüksek lisans ve 1'i de tıpta uzmanlık tezidir. Meta-analiz araştırması 19346 evli, 15307 bekâr olmak üzere toplam 34653 kişiden elde edilen veriyi kapsamaktadır.

Dindarlık yayın yanlılığı için huni grafiği testi yapılmış, sonuçlar simetrik bir dağılım gösterdiğinden yayın yanlılığının olmadığı anlaşılmıştır. Meta-analizin etki büyüklükleri ve heterojenlik düzeyi test edilmiştir. Test sonuçlarında rassal etkiler modeli uygulanmıştır. Heterojenlik testi Q değeri=1131,926; p değeri=0,000; df değeri=74; I^2 değeri=93,642 olarak bulunmuştur. %93 I^2 değeri sebebiyle yüksek düzeyde heterojenliğin bulunduğu karar verilmiştir.

Dindarlık için Hedges's $g=-0,242$ olarak saptanmıştır. Hedges's g değeri 0,2'den yüksek olduğundan evli olgular ile bekâr olgular arasında fark olduğu anlaşılmıştır. Sonuçlar evli olgular lehine ve istatistiksel olarak anlamlı bir etki büyüklüğünü göstermektedir. Buna göre araştırmanın örnekleme, kriterleri ve kapsamı çerçevesinde evli bireylerin bekârlara göre daha dindar oldukları söylenebilir. Ancak medeni durumun dindarlık üzerindeki bu etkisi küçük düzeydedir.

Bu çalışma, Türkiye'de medeni durum ile dindarlık arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk meta-analiz çalışması olduğundan, elde edilen bulgular diğer meta-analitik çalışmalarla karşılaştırılamamıştır. Bununla birlikte, literatürde medeni durumu çeşitli değişkenlerle ele alan birçok araştırma bulunmaktadır. Örneğin, öznel iyi oluş (Haring-Hidore vd., 1985), iyi oluş (Erden vd., 2023), yaşlılarda ölüm oranı (Manzoli vd., 2007), ileri yaşta depresyon riski (Yan vd., 2011), tükenmişlik (Kış, 2014) ve intihar (Kyung-Sook vd., 2018) bu çalışmalardan bazılarıdır. Giriş bölümünde de ifade edildiği gibi, birçok araştırma evli bireylerin bekâr bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde dindarlık sergilediğini göstermektedir. Pew Araştırma Merkezi tarafından gerçekleştirilen "Dindarlık Görünümü Araştırması" da bu bulguları desteklemektedir. Araştırma sonuçlarına göre evli bireyler; Tanrı'ya inanma, dinin yaşamlarındaki önemi, din hizmetlerine katılım, dua etme sıklığı, manevi huzur ve iyi hissetme gibi göstergelerde evlenmemiş bireylere oranla daha yüksek skorlar elde etmiştir. Ayrıca, evli bireylerin mutlak doğru ve yanlış standartlarına inanma konusundaki değerlerinin de daha yüksek olduğu bulunmuştur (Pew Research Center, Erişim Tarihi: 27

Temmuz 2024). Bu bağlamda, medeni durum ile dindarlık arasındaki ilişkiyi ele alan bu meta-analiz çalışmasının bulguları, mevcut literatürle tutarlıdır.

Araştırmacılar, evli bireylerin bekâr bireylere göre daha yüksek dindarlık düzeyine sahip olmalarının çeşitli nedenlerini öne sürmüşlerdir. Çelik, evliliğin dindarlığı artıran nedenler arasında bireyin çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirme ve onlara iyi bir rol model olma arzusu olduğunu ifade etmektedir (Çelik, 2019, 79). Evlilikle birlikte bireyin gençlik dönemlerinde zihnini meşgul eden beklentilerin ve arayışların sona ermesi, evliliğin getirdiği statü değişikliği ve rol gereklilikleri ile artan sorumluluk duygusunun da dindarlık üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Karaca, çocuklarına iyi bir şekilde bakma ve onlara iyi bir örnek olma isteğinin, evli bireylerin daha yüksek dindarlık seviyelerine sahip olmalarının nedenlerinden biri olduğunu vurgulamaktadır (Karaca, 2000, 348). Yoğurtcu ise evlilik kurumunun kişiye planlı bir yaşam sunduğunu ve evlilik sayesinde bireylerin inançlarını daha açık bir şekilde ifade etme imkânı bulduğunu belirtmektedir. Ayrıca, düzenli bir yaşamın sağlanmasının ibadetlerin yerine getirilmesini kolaylaştırabileceğini ifade etmektedir (Yoğurtcu, 2009, 55). Bununla birlikte Arslan, bekâr bireylerin geleneksel olarak daha az sosyalleşmeleri, hayatın zorluklarıyla daha az karşılaşmaları ve kötülük problemiyle ilgili sorumluluk taşıdıkları kişilerin daha az olması gibi durumların daha düşük dindarlık seviyelerine yol açabileceğini öne sürmektedir (Arslan, 2014, 214).

Bu araştırmanın analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı ve etki büyüklüğünün pozitif yönde bulunması, çalışmanın benzer meta-analizlerin gerçekleştirilmesine zemin hazırlama potansiyelini ortaya koymaktadır. Ayrıca yeni araştırmaların teşvik edilmesi ve böylece bilimsel verinin birikimli olarak artması konusunda sağladığı katkı, araştırmanın bilimsel literatür açısından önemini daha da artırmaktadır.

Araştırmacılara daha spesifik olarak şu önerilerde bulunulabilir: i) Bu çalışma belirli kriterlere göre saptanan belirli sayıda tezler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Gelecek araştırmalarda yeni tezler dâhil edilerek ve/veya çalışmaya dâhil edilme kriterleri değiştirilerek/genişletilerek çalışma yinelenabilir. Böylece yeni bulgularla bu araştırma sonuçları karşılaştırılabilir ve değişkenler arasındaki ilişkinin zaman içindeki değişimi gözlemlenebilir. (ii) Meta-analize uygun olan makale ve/veya bildiriler üzerinde medeni durum-dindarlık ilişkisi incelenebilir. (iii) Kültürlerarası karşılaştırmalara imkân verecek şekilde dünyada yapılan çalışmaların (tez, makale, bildiri) dâhil edildiği meta-analizler yapılabilir ya da belirli bir ülke/kültür ile ortak meta-analitik çalışmalar yürütülebilir.

Yazar Katkıları: Fikir–N.G.; Tasarım–E.O.; Denetleme–N.G.; Veri Toplanması ve/veya İşlenmesi–E.O.; Analiz ve/veya Yorum–E.O., N.G.; Literatür Taraması–E.O., N.G.; Yazıyı Yazan–N.G., E.O.; Eleştirel İnceleme–N.G.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Author Contributions: Conception–N.G.; Design–E.O.; Supervision–N.G.; Data Collection and/or Processing–E.O.; Analysis and/or Interpretation–E.O., N.G.; Literature Search–E.O., N.G.; Writing Manuscript–N.G., E.O.; Critical Review –N.G.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

Adler, Alfred. *Yaşama Sanatı*. çev. Aycan Özüpek. Ankara: Dorlion Yayınları, 2019.

Akdoğan, Tuba. *Kişilik ve Dindarlık Arası İlişkide Hayat Memnuniyetinin Aracı Rolünün İncelenmesi*. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Akgül, M. Haşim. *Profesyonel Futbolcuların Dini İnançlarının İncelenmesi ve Dinin Motivasyona Etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.

Aksoy, Elif. *Yetişkinlik Döneminde Hayatı Anlamlandırma ve Dindarlık İlişkisi (Gaziantep Örneğinde)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Akyürek, Ronahi. *Sosyal Medya Bağımlılığı, Dindarlık ve Ahlaki Bütünlük Arasındaki İlişkiler*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Allport, Gordon W. - Ross, J. Michael. "Personal Religious Orientation and Prejudice". *Journal of Personality and Social Psychology* 5/4 (1967), 432-443.

Altundağ, Sümeyye. *Dindarlık ve Damgalamanın Psikolojik Yardım Alma Tutumuyla İlişkisi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Argyle, Michael - Beit-Hallahmi, Benjamin. *The Social Psychology of Religion*. London: Routledge-Kegan Paul Press, 1975.

İlahiyat Tetkikleri Dergisi 62/1 (2024), 1-17 / DOI: 10.29288/ilted.1463274

- Arslan, Leyla. *Yoğun Bakımda Hastası Olan Hasta Yakınlarının Dini Tutum Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Arslan, Mustafa. *Türk Popüler Dindarlığı*. İstanbul: Dem Yayınları, 2. Basım, 2014.
- Arvas, Gülşah. *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet, Hegemonik Erkek Algısı ve Dindarlık İlişkisi Van ve İstanbul Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Aydar, Ayşe. *18-30 Yaş Arası Genç Yetişkinlerde Bireycilik, Toplumculuk Ve Dindarlık İlişkisi*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Aydemir, A. Büşra. *Yetişkinlerde İklim Değişikliği Endişesi, Dini Başa Çıkma ve Dindarlık İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Aydemir, R. Efdal. *Dindarlık ve Mutluluk İlişkisi (İlk Yetişkinlik Dönemi)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Aydın, F. Elif. *İşe Bağlılık, Dindarlık ve Hayat Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Avukatlar Üzerine Nicel Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Ayhan, Hatice. *Dini Tutumun Adalet Duyarlılık, Ahlaki Yüreklilik ve Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi*. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Ayten, Ali. *Prososyal Davranışlarda Dindarlık ve Empatinin Rolü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.
- Ayten, Ali. *Empati ve Din*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.
- Batmaz, N. Sümeyra. *Dindarlık, Beden Algısı ve Özsaygı İlişkisi: Din Psikolojisi Bağlamında Nicel Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Bayraktar, Şule. "Eğitimde Meta-Analiz Çalışmaları". *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. ed. Behçet Oral - Ahmet Çoban. 357-378. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020.
- Bayram, Nurten. *Popüler ve Kitabi Dindarlık Arasındaki Gerilim ve İletişim (Malatya Örneği)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Crapps, Robert W. "Psikanaliz ve Din". çev. Ali Ayten. *Marife* 4/1 (2004), 171-190.
- Cengil, Muammer - Gencer, Nevzat. "Din Psikolojisine Giriş". *Din Psikolojisi*. ed. Nevzat Gencer- Muammer Cengil. 1-16. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2021.
- Cirhinlioğlu, Fatma Gül - Ok, Üzeyir. "Kadınlar Mı Yoksa Erkekler Mi Daha Dindar?". *ZFWT: Zeitschrift Fur Die Welt Der Türken* 3/1(2011), 121-141.
- Çakır, Birsal. *Ortaokul Öğretmenlerinin Dindarlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ünye Örneği)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Çakmak, A. Hümeysra. *Yetişkinlerdeki Dindarlık, Ahlaki Olgunluk ve Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Çayabatmaz, Emine. *Kur'an'ı Kerim Bağlamında İslami Dindarlık Ölçeği Denemesi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Çelik, R. Betül. *Rüya Temaları-Dindarlık İlişkisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çetin, Hakan. *Üniversite Mezunu Yetişkin Bireylerin Dini Tutum Düzeyleri ile Suçluluk-Utanç Duygularının Karşılaştırılması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Çevikbaş, Ayşe. *30-60 Yaşlar Arası Kadınlarda Benlik Saygısı, Sosyal Görünüş Kaygısı- Dindarlık İlişkisi: Isparta Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Çınar, Mehmet. "Dindarlığın Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi: Meta-Analitik Bir Çalışma". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (2021), 583-596.
- Çiftçi, Havva. *Bireylerin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumları ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Nicel Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Çurum, E. Elifoğlu. *Dindarlık ve İş Stresi İlişkisi (Samsun Örneği)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Dağlı, Sema. *Doğuşehir Halkının Popüler Dindarlık Düzeylerinin Sosyolojik Açardan İncelenmesi*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Dalkılıç, Şeyma. *Duygusal Zekâ ve Dindarlık İlişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Diğer, Serkan. *Eğitim Bilimlerinde Uygulamalı Meta-Analiz*. Ankara: Pegem Akademi, 2014.

- Doğan, H. Ahsen. *Dengeli Yaşam ve Dindarlık İlişkisi*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Doğan, Şahin. *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Dini Tutumları (Ankara Örneği)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.
- Doğan, Murat - Karaca, Faruk. "Cinsiyetin Dindarlık Üzerine Etkisi: Bir Meta Analiz Çalışması". *Bilimname* 45/2 (2021), 219-260.
- Dokur, A. Selin. *Yetişkinlik Dönemi Kişilerarası Güven ve Dindarlık İlişkisinin Psikolojik Tahlili (Osmaniye Örneğinde)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Dökücü, D. Bekir. *Politik Karar Verme Tarzları ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Nicel Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Dönmez, Y. Aras. *Din Görevlilerinin Sigara İçme Alışkanlığı ve Dindarlık İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Ekmekçi, Serkan. *Benlik Saygısı ve Dindarlık İlişkisi: Denizli Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Ercan, Soner - Kula, Naci. "Cinsiyetin Dini Başa Çıkma Üzerindeki Etkisi: Meta-Analiz". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2021), 210-228.
- Erden, Ali vd. "Teachers' Well-being Levels by Gender and Marital Status: A Meta-Analysis Study". *Asian Journal of Instruction (E-AJI)* 11.1st International Positive Schools & Well-Being Congress Special Issue (2023), 38-60.
- Erim, Cihad. *Obsesif Kompulsif Davranış ve Düşünme Paterninin Şiddeti ve Belirti Kümeleri Üzerine Dindarlık Seviyesinin Rolünün Araştırılması*. İstanbul: T.C Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sultan 2. Abdulhamid Han Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Tıpta Uzmanlık Tezi, 2022.
- Frankl, Victor. E. "Kendini Gerçekleştirme ve Kendini İfade Etmenin Ötesinde". Der. K. Sayar. *Sana Ruhtan Soruyorlar*. 313-329. İstanbul: İz Yayınları, 1991.
- Fromm, Erich. *Psikanaliz ve Din*. çev. Elif Erten. İstanbul: Say Yayınları, 4. Basım, 2015.
- Fukuyama, Yoshio. "The Major Dimensions of Church Membership". *Review of Religious Research* 2 (1961), 154-161.
- Gencer, Nevzat. *Hemodiyaliz Hastalarında Dindarlık ve Öznel İyi Oluş*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Gencer, Nevzat. *İyi Oluş ve Din*. Kars: Ertem Kafkars Yayıncılık, 2022.
- Gezenler, Ayşegül. *Orta Yetişkinlik Dönemi Dindarlık ve Mutluluk İlişkisi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Goodman, Michael A. vd. "Religious Faith and Transformational Processes in Marriage". *Family Relations* 62/5 (2013), 808-823.
- Günay, Ünver. "Dindarlığın Sosyolojisi". *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*. ed. Ünver Günay - Celaledin Çelik. 1-59. Adana: Karahan Kitabevi, 2006.
- Güven, Hülya. *Depresyon ve Dindarlık İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Güven, İ. Furkan. *Makyavelizm ve Dindarlık İlişkisi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Güven, Metin. *Narsisizm, Alçakgönüllülük ve Dindarlık İlişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Haring-Hidore, Marilyn vd. "Marital Status and Subjective Well-being: A Research Synthesis". *Journal of Marriage and Family* (1985), 947-953.
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisine Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları, 2012.
- Işık, Hakan. *Kişilik ve Dindarlık İlişkisi (Artvin İli Örneği)*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- James, William. *The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature*. London: Routledge Inc., 2002.
- Karaca, Faruk. *Ölüm Psikolojisi*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2000.
- Karataş, Nidanur. *Dindarlık, Kendini Gerçekleştirme ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Karslı, Necmi. *Öfke Kontrolü ve Dindarlık İlişkisi (Erzurum Örneği)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Kayahan, Hasan. *Kamu Çalışanları Dini Tutum ve Sağlık Algılarının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisi: Kamu Alan İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 62/1 (2024), 1-17 / DOI: 10.29288/ilted.1463274

- Çalışması*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Kayıklık, Hasan. *Orta Yaş ve Yaşlılıkta Dinsel Eğilimler*. Adana: Baki Kitabevi, 2003.
- Kayıklık, Hasan. *Din Psikolojisi: Bireysel Dindarlık Üzerine*. Adana: Karahan Kitabevi, 2011.
- Kazak, Mehmet. *Yapay Zekâ Kaygısı, Yabancılaşma ve Dindarlık İlişkisi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, İslami İlimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Keçeci, Hatice. *Dindarlık ve Çevre İlişkisi*. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Keleş, Ali. *Din Görevlilerinde Dindarlık ve Mutluluk Arasındaki İlişki (Sivas Örneği)*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Keleş, Fatmatüzzehra. *Duygusal Zeka ve Dindarlık*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kes, Öznur. *Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Dindarlık İlişkisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Kılıç, A. Asiye. *Yetişkinlerin Aldıkları Din Eğitimi ile Dindarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki (İSMEK Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kış, Ali. "Marital Status Differences in Burnout among Educational Stakeholders: A Meta-Analysis". *Journal of Human Sciences* 11/2 (2014), 543-558.
- Kızılgeçit, Muhammed. *Yalnızlık Umutsuzluk ve Dindarlık İlişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Kızılgeçit, Muhammed. "Dindarlık Üzerine Meta-Analitik Bir Çalışma: Doğu Karadeniz Örneği". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 5/4 (2016), 1143-1163.
- Koca, Necla. *Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum, Romantizm ve Eş Seçim Tercihleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği)*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Koç, Mustafa. "Dindarlık ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (2009), 473-493.
- Koç, Mustafa. "Demografik Özellikler ile Dindarlık Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (2010), 217-248.
- Korkmaz, Sezai. "Cinsiyete Göre Dindarlık: Bir Meta-Analiz Çalışması". *Bilimname* 43/3 (2020), 437-460.
- Kula, M. Naci. "Kur'an-ı Kerim'deki Mümin Tiplerini Çerçevesinde İslami Dindarlık Ölçeği Oluşturma Üzerine Teorik Yaklaşım". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2014), 219-252.
- Kurnaz, Mahmut. *İlk Yetişkinlerde Dini Yönelim - Mutluluk İlişkisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Köktaş, M. Emin. *Türkiye'de Dinî Hayat*. İstanbul: İşaret Yayınları, 1993.
- Kurt, Abdurrahman. "Dindarlığı Etkileyen Faktörler". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2009), 1-26.
- Kurt, Emine. *Meme Kanseri Hastalarında Ağrı ve Uzun Kaybına (Mastektomi) Bağlı Depresyon Düzeylerinin Yaşam Kalitesi ve Dindarlık ile İlişkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Kyung-Sook, Woo, vd. "Marital Status Integration and Suicide: A Meta-Analysis and Meta-Regression". *Social Science & Medicine* 197 (2018), 116-126.
- Lenski, Gerhard E. *The Religious Factor*. New York: Doubleday & Company, 1961.
- Mahoney, Annette vd. "Marriage and The Spiritual Realm: The Role of Proximal and Distal Religious Constructs in Marital Functioning". *Journal of Family Psychology* 13/3 (1999), 321-338.
- Mahoney, Annette vd. "Religion in The Home in The 1980s and 1990s: A Meta-Analytic Review and Conceptual Analysis of Links between Religion, Marriage, and Parenting". *Journal of Family Psychology* 15/4 (2008), 559-596.
- Mahoney, Annette vd. *Religiosity and U.S. Single, Cohabiting and Married Mothers. (FP-15-06)*. National Center for Family & Marriage Research, 2015.
- Manzoli, Lamberto, vd. "Marital Status and Mortality in The Elderly: A Systematic Review and Meta-Analysis". *Social Science & Medicine* 64/1 (2007), 77-94.
- Memiş, Mustafa. *Yükseköğrenim Görmüş Bireylerde Dindarlıkla Demokratik, Bilimsel ve Sanata Yönelik Tutum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Antalya Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Najaf Najafi, Mona vd. "The Effect of Religious Beliefs and Spirituality Training on Family Health: A Systematic Review and Meta-Analysis". *International Journal of Pediatrics* 7/12 (2019), 10621-10633.

- Orathinkal, Jose - Vansteenwegen, Alfons. "Religiosity and Marital Satisfaction". *Contemporary Family Therapy* 28 (2006), 497-504.
- Özgülven, Emine. *Kadının Çalışmasına Yönelik Tutumda ve Sosyal Kaytarma Davranışında Dindarlık Düzeyinin Etkisi: Otel Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma*. Batman: Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Özkan, Osman. *Öfke Kontrolü ve Dindarlık İlişkisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Pargament, Kenneth I. *The Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, and Practice*. New York: Guilford, 1997.
- Pew RC. Pew Research Center. *Religious Landscape Study* (Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2024). <https://www.pewresearch.org/religious-landscape-study/database/marital-status/>.
- Pew RC. Pew Research Center. *Religion in marriages and families* (2016). <https://www.pewresearch.org/religion/2016/10/26/religion-in-marriages-and-families/>
- Polat, K. Nur. *Kadın İşçilerin Psikolojik İyi Oluşları ve Dini Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma (Sakarya İli Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Sadi, Nurullah. *Dindarlık Düzeyinin Sorumlu Tüketimle İlişkinin İncelenmesi*. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Sanlav, Mevlüt. *Özgeciliğin Yordayıcısı Olarak Affedicilik ve Dini Tutumlar*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Sevindik, Durmuş. *Orta Yaş Bireylerde Dindarlık ve Mutluluk İlişkisi: Denizli Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Soyak, Ercan. *Popüler Dindarlık Düzeyinin Din Sosyolojisi Açısından İncelenmesi: Battalgazi Örneği*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Stark, Rodney - Glock. Charles Y. *American Piety: The Nature of Religious Commitment*. USA: University of California Press, 3rd Ed., 1974.
- Stearns, Melanie - McKinney, Cliff. "Connection Between Parent and Child Religiosity: A Meta-Analysis Examining Parent and Child Gender". *Journal of Family Psychology* 33/6 (2019), 704-710.
- Şakar, Fatma. *Malatya'da Yaşayan Kadın Çalışanların İş-Aile Yaşam Çatışmasının Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Şen, Sedat - Yıldırım, İbrahim. *CMA ile Meta-Analiz Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2020.
- Şengül, Fatma. *Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Thalheimer, Will - Cook, Samantha. *How to Calculate Effect Sizes from Published Research: A Simplified Methodology*. Work-Learning Research, 2002. How to calculate effect sizes (paulogentil.com) Erişim Tarihi: 28 Mart 2024.
- Tura, Hatice. *Dindarlık, Affetme ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Türker, N. Yıldız. *Yetişkinlerde Dindarlık ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, 2018.
- Uyaver, Ayşe. *Obsesif-Kompulsif Bozukluk Tanısı Konmuş Hastalarda Dini Tutum ve Davranışlar ile Hastalık Semptomları Arasındaki İlişki*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Uysal, Veysel. "İslami Dindarlık Ölçeği Üzerine Bir Pilot Çalışma". *İslâmî Araştırmalar* 8/3-4 (1995), 263-271.
- Uysal, Veysel. *Geleneksellik-Çağdaşlık Bağlamında Türkiye'de Dindarlık ve Kadın*. İstanbul: D.E.M. Yayınları, 2006.
- Vural, M. Enes. *Yetişkinlerde Alçakgönüllülük, Dindarlık ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Yakut, Selahattin. *Öğretmenlerde Yabancılaşma, Yalnızlık ve Dindarlık İlişkisi: Polatlı Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.
- Yalom, Irvin D. *Psikiyatri ve Din*. çev. Zeliha Babayigit. İstanbul: Pegasus Yayınları, 2003.
- Yan, Xiao Yan vd. "Marital Status and Risk for Late Life Depression: A Meta-Analysis of The Published Literature". *Journal of International Medical Research* 39/4 (2011), 1142-1154.
- Yaparel, Recep. *Yirmi-Kırk Yaşlar Arası Kişilerde Dini Hayat ile Psiko-Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1987.
- Yapıcı, Asım. "Türk Toplumunda Cinsiyete Göre Dindarlık Farklılaşması: Bir Meta-Analiz Denemesi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2012a), 1-34.
- Yapıcı, Asım. "Modernleşme-Sekülerleşme Sürecinde Türk Gençliğinde Dinî Hayat: Meta-Analitik Bir Değerlendirme". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 62/1 (2024), 1-17 / DOI: 10.29288/ilted.1463274

- Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 12/2 (2012b), 1-40.
- Yavuz, Duygu. *Geriatrik Onkoloji Hastalarında Dini İnanç ve Maneviyatın Hastalığa Uyum Üzerine Etkisi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Yıldırım, Sonay. *Yetişkinlerde Dindarlık ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi: Antalya Kamu Çalışanları Örneği*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Yıldız, Murat. "Dindarlığın Tanımı ve Boyutları Üzerine Psikolojik Bir Çalışma". *Tabula Rasa* 1/1 (2001), 19-42.
- Yılmaz, Emre. *Kur'an Kurslarında Öğrenim Gören Yetişkin Bayanlarda Benlik Saygısı ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma (Bilecik Örneği)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Yılmaz, Fatih. *Dindarlık ve Hoşgörü İlişkisi (Konya Merkez İlçelerinde Görev Yapan Öğretmenler Örneği)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Yoğurtcu, Fatma. *Yetişkinlerde Dindarlık ve Ruh Sağlığı*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Yüce, Fatma. *Gençlerde Dini Yönelim ve Kişilik*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

EXTENDED SUMMARY

Religion and also religiosity, the outward expression of religion, are significant motivators of human behaviour both historically and in contemporary society. Understanding religiosity is an essential aspect of comprehending the human experience holistically. Religiosity influences individuals in various aspects of life, including eating and drinking habits, clothing choices, family life, and social interactions. Research conducted in this context is significant. In recent years, data-based research on religiosity in social sciences has increased in our country. Particularly, research on religiosity in the field of Psychology of Religion has made significant contributions to the literature. Upon analysis of the literature, it is evident that religiosity is often investigated in conjunction with various dependent and independent variables. For instance, many studies have examined the relationship between religiosity and various factors such as self-esteem, mental health, depression, empathy, anger control, narcissism, mindfulness, meaning, life satisfaction, subjective well-being, self-actualisation, values, and health behaviours. Additionally, research has shown that religiosity varies based on demographic variables such as gender, age, marital status, socio-economic status, and education. However, the growing number of studies on religiosity in our country highlights the need for meta-analytic studies on this subject. Nevertheless, a review of the domestic literature suggests that the diversity found in religiosity studies is not reflected in meta-analytic studies. In Turkey, only a limited number of meta-analytic studies have been conducted on religiosity and its differentiation, the effect of religiosity on psychological well-being, and the relationship between gender and religious coping. While meta-analysis studies have been conducted on gender among the demographic variables mentioned above, there is a lack of research on other variables. Therefore, this study aimed to investigate the relationship between marital status and religiosity, two frequently discussed demographic variables in academic studies. The research seeks to answer the following questions

1. What is the effect size of marital status (married/single) on religiosity?
2. In which group does religiosity differ according to marital status?

This meta-analysis study aimed to determine whether married or single individuals are more religious. The study was limited to data obtained from postgraduate theses conducted in Turkey. The keywords 'religiosity', 'religious belief', 'religious worship', 'religious orientation', 'religious motivation', and 'religious attitude' were identified and used in the study. The National Thesis Centre of the Council of Higher Education (CHE) database was scanned using predetermined keywords. A total of 538 postgraduate theses were retrieved as of the last scanning process on 1 August 2023. The retrieved theses were then examined based on the inclusion criteria to determine the ones suitable for meta-analysis. A total of 71 theses, comprising 11 doctoral theses, 59 master's theses, and 1 medical speciality thesis, were identified as suitable for meta-analysis. Four of these theses contained two different datasets, and each dataset was included in the study as a separate study. Therefore, the number of studies included in the research increased to 75.

The sample comprised 34,653 individuals, 19,346 of whom were married (55.8%) and 15,307 of whom were single (44.2%). The study analysed general religiosity scores and calculated effect size (Hedges's g), publication bias, and heterogeneity tests using the CMA v.4 (Comprehensive Meta-Analysis V.4) program. Findings indicate significant statistical values for the meta-analysis and a heterogeneous distribution in the general religiosity dimension ($p < 0.001$). The analysis revealed a significant difference in religiosity between married and unmarried individuals. Out of the 75 studies included in this study, 41 showed significant differences in favour of married people in the dimension of religiosity according to marital status. The average effect size of religiosity was 0.242 (confidence interval: lower limit 0.141, upper limit 0.343). The results were discussed in the context of relevant literature and recommendations were provided.